

Yorum Cemaati Olarak Edebiyat Toplulukları: Şiirin Dağılışı ve Poetikanın Yası*

Literary Societies as Interpretive Communities: The Dissemination of Poetry and The Mourning of Poetics

Servet Gündoğdu

Dr. Öğretim Üyesi, Universität zu Köln, Institut für Sprachen und Kulturen der islamisch geprägten Welt;
Samsun Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
ORCID: 0000-0001-8370-2726, E-Mail: servet.gundogdu@samsun.edu.tr

Öz

Edebiyat toplulukları ve bu toplulukların mensuplarının şiir üzerine yazdıkları manifesto, önsöz ve nesir formundaki diğer üretimler, genel anlamda şiir üzerinde bireysel veya kolektif bir düşünme çabası olduğu için herhangi bir dönemde neyin edebiyat olup olmadığını belirlemeye çalışan normatif poetikalar olarak dikkat çeker. Yirminci asır modern Türk edebiyatında giderek belirginleşen edebiyat topluluklarının edebiyat için yeni normlar belirlemeyi amaçlayan poetika üretimleri bir yandan şiir ve poetika ilişkisi üzerinde yeniden düşünmeyi zorunlu kılarken öte yandan edebiyatın oluşagelen farklı anlaşılma tarzlarının tarihsel ve teorik düzlemde bir yeniden okuması olması nedeniyle edebiyat teorisi ve tarihi yazımı açısından da kritik soruları beraberinde getirir. Bu makalede öncelikle edebiyat topluluklarının şiirlerini poetikaya ihanet veya sadık kalamama şeklinde yorumlayan düşünme tarzı analize tabi tutulur, daha sonra ise bu şiir-poetika ilişkisinin edebiyatı *edebiyatsızlaştırdığı* iddia edilir. Son olarak, şiir ve poetika arasında, birinin diğerini baskılamadığı ve diyalojik yapıda bir ilişkinin imkânları için bilhassa “ihanet” ve “sadakat” kavramları yeniden poetik düzlemde yorumlanarak bu kavramlara dair değişimin edebiyat teorisi ve tarihi için imkânları belirginleştirilmeye çalışılır.

Abstract

The productions in the form of manifestos, prefaces, and prose, written by literary societies and their members, deserve attention as normative poetics that aim to determine what is and is not literature in any period, and as an effort to think about poetry individually or collectively. The poetic productions of literary societies, which have become increasingly evident in twentieth-century modern Turkish literature, aim to determine new literary norms. On the one hand, they make it necessary to rethink the relationship between poetry and poetics. On the other hand, these poetics also raise critical questions in terms of literary thought as they are a re-reading of different ways of understanding literature on a historical and theoretical plane. For this reason, this paper first analyzes the way of thinking of literary societies that interpret their poetry as a betrayal or not being faithful to poetics, and then it claims that this poetry-poetics relationship renders literature as nonliterary. Finally, it reinterprets the relationship between poetry and poetics in which the one does not suppress the other, and it explores the dialogical structure, especially within the concepts of betrayal and loyalty on the poetic plane. In addition, this paper tries to clarify the possibilities of the change in these concepts within literary theory and history.

Anahtar Kelimeler

Şiir, poetika, edebiyat toplulukları, yas, sadakat, ihanet

Keywords

Poetry, poetics, literary societies, mourning, loyal, betrayal

Makale Tarihi

Geliş / Received
26.08.2023

Kabul / Accepted
21.09.2023

Makale Türü

Araştırma Makalesi
Research Article

* Bu makale, 8 Haziran 2021 tarihinde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü tarafından düzenlenen Sora-Yora Modern Edebiyat panelindeki sunumun geliştirilmiş versiyonudur.

© Yazar(lar) / Author(s) | CC BY- 4.0 • Checked by plagiarism software

Bu makale, orijinal esere uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda sınırsız kullanıma, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren Creative Commons Atıf Lisansı (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) koşulları altında paylaşılan bir Açık Erişim makalesidir. • This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Giriş

Edebiyat toplulukları ve mensuplarının şiir üzerine yazdıkları manifesto, ön söz ve nesir formundaki üretimler, genel anlamda belirli bir edebî tür veya formu baskın kılmaya çalışan bireysel veya kolektif bir düşünme çabası olduğu için herhangi bir dönemde neyin edebiyat olup olmadığını belirlemeye çalışan, normatif poetikalar olarak dikkat çeker. Yirminci asır modern Türk edebiyatında giderek belirginleşen edebiyat topluluklarının edebiyat için yeni normlar belirlemeyi ve bir kanon yaratmayı amaçlayan poetika üretimleri bir yandan şiir ve poetika ilişkisi üzerinde yeniden düşünmeyi zorunlu kılarken öte yandan edebiyatın oluşagelen farklı anlaşılma tarzlarının tarihsel ve teorik düzlemde bir yeniden okuması olması nedeniyle edebiyat teorisi ve tarihi yazımı açısından da önemli soruları beraberinde getirir.

Bu nedenle yirminci asır Türkiye’inde edebî düşünce alanındaki poetika üretimi yükseldikçe giderek belirginleşen, aynı zamanda yeni bir edebiyat düşüncesine de zemin olabilecek bir eğilimi, poetikaların yazılan şiirlerle, şiirlerin de üretilen poetikalarla uyum ve uyumsuzluğu konusunu tartışmaya açmak gerekmektedir. Bu noktada edebiyat tarihi ve teorisinin aslında neyin tarihi ve teorisi olduğunu, edebiyat denince neyin merkeze alındığını sormak yerinde görünmektedir. Edebiyata yönelik teorik kurguların aynı zamanda onun tarih yazımını da belirlediğini kabul edersek, öncelikle bu kurguları yeniden sorunsallaştırmak gerekecektir.

Genel anlamda edebiyat düşüncesi yazarların tarihsel/siyasi/toplumsal bağlamlarının poetika ve/veya şiirlerindeki tezahürlerinin bir toplamı mıdır? Yoksa bireysel ya da kolektif düzeyde anlam üreten şahısları, diğer deyişle yazar biyografilerini ve biyografik kesişmeleri mi ele alır? Bundan farklı olarak edebiyat düşüncesi anlamdan izole şekilde edebiyatın gramatik, yapısal ve formel izahatlarının ve dönüşümlerinin bir resmi midir? Tersine, okurla metin arasındaki ilişkiden üretilen bir anlamlar tarihi midir, yoksa bununla alakalı olarak anlamların nasıl üretildiğinin, diğer deyişle perspektiflerin teorisi midir? Yoksa edebî metnin anlamının üretimi veya edebiyata dair bir norm belirleme çabası olarak poetikaların şiirle uyumunu veya uyumsuzluğunu mu konu edinir? Bu sorular modern edebiyat teorilerinin kaynaştığı ve ayrıştığı noktaları da gösterecek bir kapsamı ihtiva etmektedir. Kanaatimizce edebiyat düşüncesi, şiir ve poetikanın karşılıklı uyumsuzluğunu üreten, Paul Ricoeur’nun tabiriyle *semantik fazlalığın* poetik düşünce tarafından anlaşılma çabasının bir tarihi ve teorisi olmalıdır.¹ Böylece aynı anda hem semantik fazlalık hem de bu fazlalığın kavranma çabası iki yönlü olarak refleksiyona tabi tutulabilecek, şiirden poetikaya, poetikadan şiire ucu açık bir düşünme ve yorumlama hareketi mümkün olabilecektir.

Bu makale bu sorulardan ve iddiadan hareketle öncelikle edebiyat topluluklarının şiirin poetikaya ihaneti veya sadakati şeklinde, poetikanın şiiri ele alma tarzını analize tabi tutacak, daha

¹ Paul Ricoeur, *Yorum Teorisi: Söylem ve Artı Anlam*, çev. Gökhan Yavuz Demir (İstanbul: Paradigma Yayınları, 2007).

sonra ise bu şiir-poetika ilişkisinin edebiyatı *edebiyatsızlaştırdığını* iddia edecektir. Son olaraksa, şiir ve poetika arasında, birinin diğerini baskılamadığı ve diyalojik yapıda bir ilişkinin imkânları için bilhassa ihanet ve sadakat kavramları poetik düzlemde yeniden yorumlanarak bu kavramlara dair değişimin edebiyat teorisi ve tarihi için imkânları belirginleştirilmeye çalışılacaktır.

Yorum Cemaatlerinin Anlam Üretiminde Rolü

Amerikan edebiyat teorisyeni Stanley Fish, 1976 tarihli “Interpreting the ‘Variorum’”² adlı denemesinde, Türkiye’de edebiyat topluluklarının edebî norm belirleme çabalarını anlamlandırmakta işlevsel olacak biçimde, yorum cemaatlerinden ve onların stratejilerinden söz eder. Ona göre edebî metnin anlamı ancak okuyucunun ait olduğu yorum cemaatlerinin stratejilerini kullanarak bir metni anlaması veya metni “yazması” yoluyla yaratılır. Fish, herhangi bir dönemde neyin edebiyat olup olmadığını belirleyen, metnin formu, yapısı ya da yazarın metinde gizli/gömülü olduğu varsayılan niyeti, psikolojisi, dünya görüşü değil, “yorum cemaatleri” olduğunu öne sürmektedir. İddialarını Milton’ın farklı şiirlerine dair yorumsal anlamlarla desteklediği meşhur denemesinin “Yorum Cemaatleri” adını taşıyan son bölümünde Fish, bu cemaatin aslında yazılı bir metni “(geleneksel anlamda) okumak için değil, metni yazmak, metnin vasıflarını (nesnel yapısını) oluşturmak ve niyetlerini belirlemek için ortak yorumlama stratejilerini paylaşanlardan oluştuğunu”³ öne sürer. Ayrıca Fish, bir metnin türü de dâhil olmak üzere anlamının metnin içinde gömülü olduğu veya kodlandığı ve tek bir bakışta anlaşılabilceği varsayımına sahip pozitivist-formalist teorilerin tersine, okurun ve onların ait olduğu çeşitli yorum cemaatlerinin algısından veya dünya hakkında metinden önce belirlenmiş fikirlerden geldiğine inanır. Başka bir deyişle o formalist teorilerde sözlük, gramer ve tarihlere başvurmanın anlamların okuma etkinliğinden bağımsız olarak belirlenebileceği varsayımına sahip olduğunu, buna karşılık okur odaklı bir teoriyle anlamın beklenti ve tecrübelerle oluşan bir bağlamın sınır ve kısıtlamaları içerisinde kurulabildiğini, okumanın anlama götüren değil anlamı taşıyan bir faaliyet olduğunu düşünür. Böylece metni var eden, yapısını şekillendiren ve anlamını belirleyen metnin gramatik yapısı değil, okurun bizatihi kendisi olmaktadır.

Pozitivist-formalist teorilerde “kendi kendine yeten metin”⁴ fikrinin okuru görmezden geldiği veya değersizleştirdiği, dolayısıyla metin ve okur ilişkisinde merkezi role sahip olan metin olduğu açıktır. Bu tasarımı karşısında Fish’in radikal önerisi, hiçbir edebiyat metninin kendi başına ve salt metne içkin bir anlamı, hatta edebîliği olmadığı gerçeğini öne çıkarır; okurun, bir metinle ilgili tecrübeleri metnin hakikatini belirlediği için üstünlük metin karşısında daima okurun, dahası yorum cemaatlerinin elindedir. Atiye Gülfer Gündoğdu’ya göre “Yalnızca kendi sesine ve yorumlama stratejilerine kulak kesilen yorumlama topluluğunun metne âdeta kulaklarını tıkadığı

² Stanley E. Fish, “Interpreting the ‘Variorum’,” *Critical Inquiry* 2, no. 3 (Spring 1976): 465-485.

³ Fish, “Interpreting the ‘Variorum’,” 483.

⁴ Fish, “Interpreting the ‘Variorum’,” 474.

böylesi bir durumda, edebî metin bu defa da yorumlama topluluğu karşısında sessizleştirilmeye mahkûm edilir.”⁵ Başka bir deyişle Fish’in argümanı, bir yazar tarafından bir sayfaya yazılan sözcüklerden anlamın çıkarılamayacağıdır. Anlam ancak okuyucunun ait olduğu yorum cemaatlerinin stratejilerini kullanarak bir metni anlaması veya metni “yazması” yoluyla yaratılır. Fish bu iddiasını “How to Recognize a Poem When You See One”⁶ isimli yazısıyla daha anlaşılır hâle getirmeyi dener. Bu yazıda Fish anlamların ne sabit ve değişmez metinlerin ne de özgür ve bağımsız okuyucuların malı olduğu, hem okurun faaliyetlerinin şeklinden hem de bu faaliyetlerin ürettiği metinlerden sorumlu olan yorum cemaatlerinin mülkü olduğu iddiasını sürdürür. Buna ilaveten Fish, sadece şiirdeki anlamların değil, aynı zamanda bizatihi şiirin şiir olarak fark edilmesinin dahi yorum cemaatlerine ait olduğunu belirtir. Verdiği bir stilistik dersinde ilgi alanları on yedinci asır İngiliz dinî şiiri olan ve Hristiyan sembollerini nasıl tanımlayacaklarını, tipolojik kalıpları nasıl tanyacaklarını ve bu sembollerin, kalıpların gözleminden, genellikle didaktik veya homiletik olan şiirsel bir niyetin spesifikasyonuna nasıl geçileceğine odaklanmış bir grup öğrenciden, bir önceki dersten tahtada kalan alt alta yazılı “Jacobs-Rosenbaum/ Levin/ Thorne/ Hayes/ Ohman (?)” kelimelerini, aslında bir şiir olmamasına rağmen (ve bunu bilen sadece Fish’in kendisidir) dinî bir şiir olarak yorumlamalarını ister. Fish’e göre onlar henüz bu kelimelerin bir şiir tecrübesi yaşatmadan, diğer deyişle yorumlanmadan evvel bir şiir olarak fark edildiğini düşünürler. Oysa tabiri caizse sınıfı otoriter bir figür olarak manipüle ettiğini ve öğrencilerin belki bilerek veya bilmeyerek bu oyunu bozmak istemediklerini düşünmez. Dahası Fish gerçekten de bir metnin “şiir” amacıyla yazılmadığında da “şiir” hâlini alabileceğini dikkate almaz.

Fish’in yorum cemaatlerinin bir metnin ne türden bir metin olarak veya bir metin olarak anlaşılmasındaki rolü ile Türkiye’de edebiyat topluluklarının işlevi veya anlaşılma tarzı arasında önemli benzerlikler bu noktada belirir. Orhan Okay’a göre “aynı felsefî veya estetik görüşe bağlı veya işledikleri konular bakımından birbirine yakın sanatkarlar belirli bir ad altında edebî mektepleri (ekol), toplulukları oluştururlar.”⁷ Benzer şekilde edebiyat topluluklarının felsefî veya estetik düşüncelerini dile getirdikleri nesir formundaki üretimleri üzerinden o topluluğa ait şairlerin şiirlerini kavramsal düzeyde belirleme eğilimi dolaylı olarak edebiyat eserinin kendi başına bir anlamı olmadığı, okurun şiir hakkında düşüncelerinin edebiyat topluluğunun düşüncelerinden kaynaklandığı gibi bir varsayıma yakın görünmektedir. Bu hâliyle de şairlerin manifesto veya poetikaları yazılmış ve henüz yazılmamış, dolayısıyla henüz okunmamış bir metnin (şiirin) bile anlam alanını belirli bir *telos* (amaç), niyet ve strateji üzerinden belirler görünmektedir.

⁵ Atiye Gülfer Gündoğdu, *Yazının Önünde: Edebî Metnin Anlamının Teşekkülünde Okurun Rolü* (Ankara: Hece Yayınları: 2021), 166.

⁶ Stanley E. Fish, “How to Recognize a Poem When You See One,” *Is There A Text in this Class* içinde (Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press, 1980), 322-337.

⁷ Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005), 204.

Yorum cemaatleri kavramı, aralarında daimî bir uzlaşî dilini üreten ve bunu onaylayan mensupları varsayar. İster cemaat ister kadro, grup, topluluk veya topluşma densin,⁸ topluluğa mensup her bir kimsenin bir diğeriyle Orhan Okay'ın tespitiyle “şahsiyet ve eserleri arasında benzerlikleri, yakınlıkları”⁹, Öztürk Emiroğlu'nun tespitiyle “tarihi, siyasi ve sosyal olaylar”¹⁰ etrafında; Mehmet Can Doğan'ın tespitiyle ise “yakın hissetme, duyarlılıkta buluşma, referansların örtüşmesi, söylemin birleşmesi” gibi konularda asgari bir mutabakat içerisinde olduğu varsayılır. Aynı zamanda bu varsayımın kısmen tersineymiş gibi görünen, şairlerin bireyselleşme ve otonomi talebi nedeniyle belirli ilkelerden uzaklaşarak topluluğun çözülmesi, dağılması veya bir topluluğa dâhil olmama olgusuna odaklanan çalışmalar da mevcuttur.¹¹

Yine de her iki durumda da topluluk mensuplarının birbirlerini anlayabilmeleri, yakınlıkları, arkadaşlıkları veya bu arkadaşlıkların ahlaki veya poetik gerekçelerle bozulması okurun karşısındaki edebî metinden bağımsız hadiselerdir. Dolayısıyla yorum üreten kimseler birbirine yakın veya uzak olsalar bile her iki durumda da metinden uzaktırlar. Fish'in yorum cemaati ve yorum stratejileri perspektifi sürdürülerek edebî metin bir defa ortadan kaldırıldığında, bir yorum cemaatinin veya edebiyat topluluğunun her bir tekil mensubunun aynı cemaatin üyesi olup olmadıklarını nereden hareketle veya neye bakarak anlayabildikleri önemli bir sorundur. Bununla birlikte gerçekten de edebiyat bağlamında böylesi metin dışı öznellikler alanı bir defa açıldığında, her bir cemaat mensubu gerçekten aynı “edebî” cemaate ait olabilmekte midir? Şayet edebiyat toplulukları da benzer şekilde böylesi metin dışı bir yakınlık ilişkisi üzerinden kurgulanacaksa bu da en başından hem her bir metnin özgünlüğünün hem de bizatihi edebiyatın göz ardı edilerek bir şiirin başka bir şiirin içinde, edebiyatın ise edebiyat dışı söylem düzeyleri içerisinde eritildiği, yok edildiği anlamına gelebilir mi?

Sadakat ve İhanetin Poetik Bağlamı

Dolayısıyla Türkiye'de modern edebiyat düşüncesi, yirminci asrın başında giderek belirginleşen edebiyat topluluklarını, bir topluluk üyesinin diğer bir üye ile yakınlığı veya birbirlerine duydukları güven ve bunun karşısında birbirlerine ihanet edebilmeleri, böylece birbirlerinden farklılaşabilmelerine göre analiz etme eğiliminde görünmektedir. Başka bir deyişle onlar yalnızca birbirlerine güven duydukları ve aynı zamanda ihanet edebildikleri için aynı topluluğun üyesi olabilmektedirler. Her ne kadar Okay, “Her tasnif gibi edebiyat ekol ve grupları da itibaridir”¹²

⁸ İsmet Emre, “Yeni Türk Edebiyatında Kullanılan Bazı Kavramları Nesnelleştirme Denemesi,” *Journal of Turkish Studies* 5, no. 2 (2010): 185-211.

⁹ Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, 169.

¹⁰ Öztürk Emiroğlu, *Türkiye'de Edebiyat Toplulukları* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2016).

¹¹ Yalçın Armağan, “Melih Cevdet Anday'ın Garip'i,” *Melih Cevdet Anday, Kalabalığın Şiiri: Orhan Veli ve Garip Üzerine Yazılar* içinde, haz. Yalçın Armağan (İstanbul: Everest Yayınları, 2016), 9-19.

¹² Orhan Okay, *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*, 52.

dese de zamanla toplulukların edebî düşünceleri, edebî üretimlerinin potansiyel anlam ve etki alanını baskılayan kesin gerçeklik olarak ele alınmıştır. Burada artık topluluk dendiğinde her bireysel üretimin topluluğun üst ilkesine bağımlı olduğu bir bütünlük anlaşılır. Böylece dağılma olgusu salt şairlerin başlangıçta belirledikleri edebî ilkelerden kuşkuya düşerek bile isteye, tasarlayarak yaptıkları bir durum olarak görülür.

Sadakat ve ihanet kelimelerinin burada poetik bir tartışma alanında kullanılması bir rastlantı değildir. Romantik, dışavurumcu şiir, şiirin şairin duygu dünyasının dışına taşıp bir dilsel-gramatik ifade olarak tezahür ettiği anda *tahrif*, hatta R. G. Collingwood'un da işaret ettiği gibi bir *ihanet* olarak ortaya çıktığını düşünür.¹³ Klasik filolojinin antik metinlere veya geleneğe sadakat ilkesi “eski metinleri unutulmaktan kurtarma” veya *ihya* etmeyi amaçlar.¹⁴ Batı veya dünya edebiyatlarında tartışılan sadakat ve ihanet meselesini andırır tarzda Türk şiirinde de benzer meselelerin olması bu bakımdan anlamlıdır. Türk şiirinde gelenekle ilişkisi açısından sıklıkla üzerinde durulan modern şair Yahya Kemal'in *Eski Şiirin Rüzgârıyla* isimli kitabıyla “eski söyleyişe sadakat”inden söz edilmektedir.¹⁵ Bu benzerde bilhassa edebî çeviri tartışmalarında orijinal metne sadakat ve ihanet sıklıkla tartışılan bir olgudur. Jakobson çevirinin dilsel görünümünü ele aldığı yazısında, İtalyancadaki “Traduttore, traditore” (çevirmen haindir) ifadesine dikkat çeker.¹⁶

Fakat sadakat ve ihanet kavramları Türkiye’de son yıllarda daha farklı bir açıdan, şairin nesir formundaki poetikası ile kendi şiiri arasında daima bir tutarlılık, uyum veya müteakabiliyet kurulması veya kurulamaması şeklinde kullanım bulmaya başlar. Mustafa Karadeniz’in daha yenilerde kitaplaşan *Cemal Süreya Şiirinde Poetik Sadakat* isimli doktora tezinin başlığı bu anlamda dikkat çeker.¹⁷ Benzer şekilde Alphan Akgül, Yahya Kemal şiiri üzerine yapısökümcü analizlerinde, Yahya Kemal’in düzyazılarında belirlediği şiir anlayışı ile şiirleri arasında bir örtüşme olmadığını ileri sürer.¹⁸ Daha geriye gidildiğinde “Lisan-ı Osmanî” makalesi üzerinden Namık Kemal’in gündelik dille bağını kuran bir edebiyatı savunmasına karşın bizatihi hem bu

¹³ Robin George Collingwood, *The Principles of Art* (London, Oxford, New York: Oxford University Press, 1958), 121-124.

¹⁴ Süheyla Bayrav, *Filolojinin Oluşumu* (İstanbul: Multilingual Yayınları, 1998), 12.

¹⁵ Nihad Sami Banarlı, Yahya Kemal’in *Eski Şiirin Rüzgârıyla* isimli şiir kitabına yazdığı Sunuş’unda Yahya Kemal’in “eski söyleyişe sadakat”inden söz eder. Nihad Sami Banarlı, “Başlıksız,” *Eski Şiirin Rüzgârıyla* içinde (İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 1974), 147.

¹⁶ Roman Jakobson, “On Linguistic Aspects of Translation,” *Language in Literature* içinde, ed. Krystyna Pomorska and Stephen Rudy (Cambridge, Massachusetts and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 1987), 435.

¹⁷ Karadeniz bu çalışmasının önsözünde “Bilindiği gibi poetikalar, şairlerin veya edebî toplulukların sanat anlayışlarını yansıtan metinlerdir. Şiir pratiğinin, poetikada dile getirilen düşünce ve niyetler doğrultusunda şekillenmesi amaçlanır ve beklenir. Bu çerçevede, şiir estetiğinde tutarlılık ve sadakatten söz edebilmek, poetikanın şiirde karşılık bulabilmesiyle mümkündür” der. Mustafa Karadeniz, *Ben Bir Ara: Cemal Süreya Şiirinde Poetik Sadakat* (İstanbul: Kriter Yayınevi, 2021).

¹⁸ Bu iki çalışmaya ek olarak ve benzer biçimde Devrim Dirlikyapan’ın *Ölümü Gömdüm Geliyorum: Edip Cansever Şiirinde Varolma Biçimleri* isimli kitabı da anılabilir (İstanbul: Metis Yayınları, 2013).

metninde hem de edebî üretimlerinde bu iddia ve arayışı ile çeliştiđi¹⁹ buna karşılık Ömer Seyfettin'in "Yeni Lisan"la bu çelişkiyi aştığı dile getirilebilir. Benzer şekilde Orhan Veli'nin şiirde ahenk (ses) karşıtı olmasına karşılık şiirlerindeki ritmi bir tutarsızlık, çelişki olarak gören ve yine Orhan Veli'nin "paradoksal şiirden lirizme doğru" dönüşümünü Hakan Sazyek'in dikkat çektiği üzere "yeni şiire ihanet" olarak ele alan yaklaşımlar da mevcuttur.²⁰

İkinci Yeni şiiri belirli bir manifesto etrafında toplanmamış olsa da topluluk şairlerinin şiir üzerine yazdıkları tekil poetik yazıların dönemindeki diğer şairlere referanslarının da olması nedeniyle o dönemin şiir anlayışı için bir manifesto olarak ele alınması eğilimi de baskındır.²¹ Bu yazılardan hareketle belirlenen poetikanın pratikle "ne ölçüde örtüştüğü" yine bir araştırma konusudur.²² Yücel Kayıran'a göre ise tekil bir şairin tasarlanmış, temellendirilmiş bir poetikaya göre şiir yazmayı bütüncül şekilde başarabilmesi 90'lı yılları bulmuştur.²³ Fakat bütün bu çalışmalarda dikkat edilirse bir ihanet ve sadakat veya mütekabiliyet ilişkisi şairin şiir görüşlerinin merkeze alınması ve şiirlerinin bu merkeze göre kendini konumlandığı veya konumlandırımadığı üzerinden argümanlarla ilerlenir. Kısacası tekil bir şairin veya topluluğun yazdıkları şiirle poetikalarına sadık kalıp kalamamasına yönelen dikkat, edebiyat eleştirisi ve tarihi alanında baskın bir hâl alma eğilimindedir.²⁴

¹⁹ Emrah Pelvanoğlu'na göre Namık Kemal'in modern düzyazı kavrayışındaki en büyük açmazlardan biri budur. Kemal'in, Osmanlıcanın yüksek kültür değerlerinin korunması ve bu bağlamda lafzın, mânâ için öldürülmemesi yönündeki muhafazakâr talepleri ile "elfazı zinet merakı" dediği secili, eski tarz yazı alışkanlıklarının terk edilmesine dair görüşleri çelişir. Emrah Pelvanoğlu, *Tanzimat ve Metatarih: Namık Kemal'in Tarihsel Anlatılarının Poetikası* (İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2018), 159-60.

²⁰ Oktay Akbal, Orhan Veli'nin *Vazgeçemediğim* şiiri üzerine bir yazısında Orhan Veli'nin yeni şiire ihanetinden bir kayıp olarak söz eder. Hakan Sazyek, *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi* (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1996), 286.

²¹ Cemal Süreya'nın "Folklor Şiire Düşman" yazısı bunun için bilinen bir örnektir. Yalçın Armağan, *İmkânsız Özerklik* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2011), 133. Topluluk belirli bir önsöz veya manifesto ile ortaya çıkmasa bile topluluk hakkında yorum üretenler daima topluluğu bir araya getiren ilkeleri belirginleştirecek benzer dönemde yazılmış bir manifesto arayışı içerisine girerler. Söz gelimi Muzaffer İlhan Erdost'un "Bir Şey Söylemeyen Şiir"i II. Yeni şiiri için bir manifesto olarak kabul edilir. Bkz. Hilmi Yavuz, "Hüseyin Cöntürk, Umberto Eco, Atonal Müzik" ve "İkinci Yeni" Şiiri Üzerine," *Edebiyat ve Sanat Üzerine Yazılar* içinde (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005), 317-319.

²² Alaattin Karaca, *İkinci Yeni Poetikası* (Ankara: Hece Yayınları).

²³ Yücel Kayıran, "Felsefi Şiir"e Prolegomena ya da İdeoloji ve Dünyagörüşü Şiirine Karşı Felsefi Şiir," *Felsefi Şiir: Tinsel Poetika* içinde (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007), 39-40.

²⁴ Klasik Türk şiirinde de benzer şekilde dibace ve sebeb-i teliflerin "poetika" olarak şairin yazdığı şiirlerin anlamını belirleme yönünde bir otoritesi de giderek oluşmaktadır. Nuran Tezcan, "Sebeb-i Telifte Poetika: Kutsal Yolculuk Egzotik Uzaklık," *Mazmundan Poetikaya* içinde ed. M. E. Harmancı, Muhammet Kuzubaş vd. (Kocaeli: İKSAD Global Yayıncılık, 2020), 102-113.

Poetika ve Edebiyat Düşüncesi

Bu noktada farklı açıdan yeniden sorulması gereken soru edebî metnin poetika karşısında edilginleştirildiği veya yok sayıldığı bir durumda gerçek anlamda bir yorumdan, okurdan veya şiir *üzerinde* düşünme olgusundan söz edip edemeyeceğimizdir. Diğer bir deyişle şiirin şiir okuma olgusuyla aynı anda açığa çıkan okura bağımlı varlığı, başka bir açıdan şiirin ona yönelen eleştirel tavırlara karşı daima bir semantik fazlalığının olduğu gerçeği ihmal edildiğinde, şiir var olagelen anlam ve sorunların ötesine geçip dilsel gerçekliğini icra edebilir mi? Kanaatimiz o ki Türkiye’de edebiyat topluluklarını oluşturan her bir üyenin belirli ilkelere sadakati veya bu ilkeler noktasında birbirlerine ihanet edebildikleri, dolayısıyla dağılmaları üzerinden bir edebiyat kurgusu, kritik riskler barındırmaktadır. Söz konusu/sözü edilen bağlamda şiir ve poetika ilişkisinin anlamlı ve diyalojik şekilde kurulabildiği, bu doğrultuda sadakat ve ihanet kavramlarının poetik düşünce için daha doğru şekilde belirlendiği yorumsal bir edebiyat tasarımı üzerinde düşünmek kritik görünmektedir.

Poetika her şeyden önce bütün şiirleri aynı anda analiz etmeye, dile getirmeye, görmeye çalışan tümel bir ifade tarzına sahip bir teoridir (kurgu, vizyon, projeksiyon). Buna karşılık şiir ise pratik ve tikel bir hadise olarak bir yaratıdır (*creation, poiesis*). Dolayısıyla bu ikisinin arasında her şeyden önce tümel-tikel farkı vardır. Şiir bir dilsel sanat veya yaratı olduğu için dilin öngörülemez alanlarına doğru gidiş veya çekiliş hâlinindedir. Poetika ise daima öngörülebilirlik üzerinden anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla bir başka açıdan bunların aralarında hangi mekânlara ait olduklarına ilişkin bir alan farklılığı veya çakışmazlığı vardır. Şiirde bilinmez alana çekiliş veya gidiş kaçınılmaz olarak dağılma ritmini beraberinde getirmektedir. Dağılma ise artık burada yorum cemaati veya edebiyat topluluğu üyelerinin her birinin bireysellik, özerkleşme veya otonomi kazanma arayışları sürecinde dağılmaları değildir. Dağılma veya Vattimo’nun tabiriyle “salınım” (*oscillation*) her şeyden önce bizatihi sanat eserinin varlık tarzına ait bir eylemdir.²⁵ Dağılma ritmini şairlere veya yorum cemaati üyelerine ait bir olgu olarak almak bu bakımdan sınırlı bir bakış olarak görülebilir.

Yine de bir öngörülebilirlik alanı inşa etme olarak teori veya poetikanın şiiri anlama/yorumlama çabası tarihi içerisinde vazgeçilebilir bir düşünme biçimi olduğu söylenemez. Poetika aklın şiir hakkındaki teorik (spekülatif) bir kurgusu ise bu durumda poetika aklın şeffaflık (transparan), diğer deyişle tam anlamıyla bir uçtan diğer uca geçebilme ve böylece bir şeye tam olarak nüfuz edebilme talebinin bir ifadesidir. Oysa şiir yapısı gereği çok anlamlılığa ya da semantik fazlalığa yol açmaktadır. Bu durum aklın toparla(n)ma arzusunun bir yolu olarak baktığı şiiri şeffaflaştırmasını, transparan hâle getirerek ona tam anlamıyla nüfuz etmesini engeller. Dolayısıyla şiir yarı saydam veya kısmen mat (*opaque*) bir dilsel dünyanın inşası olarak aklın rasyonel kurgusuyla uyumsuzluk arz eder.

²⁵ Gianni Vattimo, “Sanat ve Salınım,” *Şeffaf Toplum*, çev. Ümit Hüsret Yolsal (İstanbul: Say Yayınları, 2012), 61-78.

Dolayısıyla akıl veya poetika şiiri kendi teorik kurgusu eşliğinde aşinalık pozisyonuna yerleştirmek ister. Bu başka bir deyişle transparan bir pozisyonudur. Şiir yarı saydam veya kısmi mat yapısı gereği yabancılik karakterini muhafaza etmeyi, bütünlüşmeye, bir kavrama indirgenmeye karşı direnmeyi sürdürür. Böylece şiir daima kendisi hakkında inşa edilen poetikaya belli oranda yabancı kalan bir dünya olarak orada vardır. Şiir, salt hazza veya linguistik analize (açıklamaya) dayalı bir okuma konusu olmanın ötesine gitmek için anlaşılmayı talep etmek durumundadır. Poetika onun anlaşılma veya anlam dünyasının açığa çıkması talebini kısmen karşılama imkânını barındırabilir. Buna karşılık şiir yarı saydam veya kısmen mat karakteri nedeniyle kendi özgünlüğünü, tikelliğini, orijinalitesini korumak, poetikanın kendisine tamamen nüfuz etme arzusuna direnç göstermek durumundadır. Bu da poetikanın kendi sınırını bilmesi ve kendisini revize etmesi anlamında tarihselliğini, değişime açık kalma durumunu daima güncel tutar. Aksi hâlde poetika bir metafiziksel kurguya dönüşebilir. Buna göre her ikisi de güncel kalarak var olma ve anlam kazanma bağlamında birbirine muhtaç hâle gelir.

Poetika, bu sorumluluk alanı içerisinde şiirin dağılma ritmine karşı onu derleyip toparlamayı arar. Genelde bu noktada karşımıza şöyle bir sorun çıkmaktadır. Şiir dağılma ritmine sahip olduğu için, mecburen merkezizleşen (*decentered*) veya konusu açıkça belirlenemeyen bir yazma tarzıdır. Oysa poetika veya teori poetik dağılmayı derleyip toparlayacak bir merkez inşa etme çabasıdır. Aralarındaki diyalogu mümkün ve sürekli kılan da büyük ölçüde burasıdır. Şiir merkezi olmayan bir dil formuyken poetika bu merkezizleşmeyi toplama ve şiirsel durumda ne olup bittiğini rasyonel düzlemde belirleme iddiasındadır. Dolayısıyla poetika her şeyden önce üretilen yaratının ne anlama geldiğini görebilmek için insan aklının bir talebidir.

Burada sadakat ve ihanet doğrudan kişilere özgü, beşerî bir davranıştan ziyade, şiir ve poetikanın kendine özgü karakterinden kaynaklanmaktadır. Şiir kendisi üzerinde tahakküm kuracak her nesir kurgusuna öngörülemez karakteri nedeniyle direnç gösterir. Şiir gündelik dile, pratiğe olduğu kadar kavramlara, tarihe, yazarın psikolojik dünyasına ve kendi üzerine yapılan her türden kurguya bir dirençtir. Bu açıdan bakıldığında şiirde ihanet ahlaki anlamda olumsuz bir konu değil,²⁶ neye ihanet ediyorsa ona direnç göstermenin kendisidir.²⁷ Sadakat²⁸ ise ilk bakışta olumlu

²⁶ Nazım Hikmet'in "Kuvâyi Milliye"deki "ateşi ve ihaneti gördük" leitmotifindeki ahlaken olumsuz kullanımının tersine modern Türk şiirinde ihaneti olumlu anlamda kullanan mısralar da dikkat çeker. Hilmi Yavuz'un 1975 tarihli *Bedreddin Üzerine Şiirler*'inde "ben ki yazmalara ve bala/ hükmedendim; ihaneti gül diye/ resmedendim;/ denizin gönderine ölümü/ çektirendim ben, lala" ile "sözlerinde ipeğin uğultusu varken yola düş/ dilini ihanetin tuzuyla silahla" mısraları bunun için açık iki örnektir. Nâzım Hikmet, "Kuvâyi Milliye," *Bütün Şiirleri* içinde (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008); Hilmi Yavuz, "Bedreddin Üzerine Şiirler," *Büyü'sün Yaz: Toplu Şiirler (1969-2005)* içinde (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007).

²⁷ "Edebiyatın ihanete sadakati" tarzındaki paradoksal düşünceyi kimlik ve iletişim sorunu olarak ele alan, "İhanet, karanlık bir leke gibi edebiyata sızır..." epigrafiyle açılan bir çalışma için bkz.: Dragoş Avădanei, "Literature's Loyalty to Betrayal," *Acta Iassyensia Comparationis* 1, no: 21 (2018): 23-31.

²⁸ Sadakati ahlaki ve olumlu anlamda ele alan Josiah Royce'un çalışmalarına bakılabilir. Gabriel Marcel ise bir ideale değil, insanın kendi kendisine sadakatinden söz eder. Bu iki filozofun sadakat ve bağlanma yaklaşımlarına ilişkin mukayeseli bir analiz için bkz.: Emel Koç, "İnsan ve Sadakat," *Felsefe Dünyası Dergisi* 35, (2002): 49-57.

bir Şey gibi görünmesine rağmen, konu Şiir olduğunda Şiirden beklenmemesi gereken bir Őeyi Şiirden bekleme arzusuna dönüŐmektedir. Dolayısıyla sadakat aslında Şiirin poetikaya karşı direncine ket vurma arzusu hline gelir.

Gelinen bu noktada Derrida'nın "sadakat paradoksu" dediği konu üzerinden ele aldığı yas²⁹ kavramına bakmak Şiir ve poetika iliŐkisini daha doğru konumlandırabilmek açısından imknlar sağlayabilir. Derrida sadakat paradoksunu, geri döndürülemez Şekilde yitirilmif bir dostun arkasından icra edilen bir yas hli olarak ele alır.³⁰ İlk bakışta yas, geçmiŐte kalan bir varlığın mevcudiyetinin eski hâliyle veya eski yakınlıkta Őimdiye taŐınamaması olayı olarak görülür. Buna karşılık Şiir ve poetika ilişkisi bağlamında sadakat veya ihanet sorununda yas tutma, geçmiŐle Őimdi arasında vuku bulabilen bir Şey değildir. Yas burada geçmiŐle iliŐkili olmaktan ziyade, Şiirin *ekstatik*, ele avuca gelmez karakterinin geleceği Őekillendirmesi, poetikanın daima ilerisine gitmesi ile ilgili bir konudur. Bu anlamda poetika faaliyeti yoluyla geleceğe yönelik bir yas tutulmaktadır. Başka bir deyişle, Şiir her durumda poetikanın ötesine gidebildiği için, poetikayı tabiri caizse kendi faniliğiyle baŐ baŐa bırakmakta ve böylece dile, dünyaya ve Şiire ilişkin retegeldiği yargıların bir muhasebesine davet etmektedir. Dolayısıyla yas denilen Şey burada basitçe Őimdiye getirilemeyen ve özlemi duyulan bir Őeyin geçmiŐte kalması değil, bir Őeyin anlamının taŐarak geleceğe gitmesi ve geleceğe bakarak bir Őeyin geride kalmasıdır. Başka bir deyişle, Şiirin geleceğe açıklığına referansla poetikanın geçmiŐle iliŐkisini daima geleceğin varlığından haberdar Şekilde sürdürmesidir.

Bu durumda Şiir poetikanın tikel bir tatbikatı hâlini alamamaktadır. Edebiyat araŐtırmaları ister tekil bir Őaire isterse de bir yorum cemaatine ait olsun poetikayı esas alarak bir Şairin Őiirini yorumladığıında burada her Şeyden nce Şiirin belirli bir poetikanın tikel bir tatbikatı olduğu varsayılmaktadır. Edebiyat toplulukları bağlamında bir edebiyat kurgusunda Şiirin poetikanın tikel bir tatbikatı olduğu yolundaki bu varsayımının kendisi kritik bir sorundur. Şiir belirli bir poetikanın tikel bir tatbikatı olduğunda, Şiir yaratıcı bir sanat olarak değil, bütünüyle teknik ve rasyonel bir konu olarak anlaşılır. Őu durumda da ondan sanat eseri olarak söz etmek imknsızlaŐır. Edebiyat

²⁹ Freud'a göre "Yas, sevilen bir yakının veya ülke, özgürlük, bir ideal gibi düŐünsel soyut bazı değerlerin kaybına karşı geliŐen bir reaksiyondur." Freud, "Yas ve Melankoli" yazısında yas durumunun melankoliden farkının kiŐinin kendisine saygısının azalmaması olduğunu ifade eder. Poetikanın yası da bu benzerde biz özsaygı yitimi değil, tersine daha dinamik bir yeniden anlama çabası için fırsata dönüŐmektedir. Poetika bu anlamda Şiirle karŐılaŐmada okurun tecrübe ettiği bir melankolik durum değil, bir yas durumudur. Yas burada poetikanın kendi kendisini yitirmif olmasına yine poetikanın verdiği yaratıcı bir tepkidir. Sigmund Freud, "Yas ve Melankoli," *Ayrıntı Dergisi*, ev. Abdurrahman Aydın, Erişim 25.08.2023, <https://ayrintidergi.com.tr/yas-ve-melankoli/>.

³⁰ Derrida'ya göre "sadakat, kiŐiye hemen yas tutmanın gerekliliğini ve imknsızlığını salık verir. tekini kendi iime almamı, onu içimde yaŐatmamı, idealleŐtirmemi, ielleŐtirmemi salık verir, ama aynı zamanda yas iÇinde baŐarılı da olmamam gerekir: Çünkü teki, öteki olarak kalmalıdır. O, fiili olarak hlihazırda inkr edilemez bir Şekilde ölmüŐtür, ancak, onu kendimde bir parçam olarak kabul edersem ve sonuç olarak, diğerinin bu ölümünü baŐarılı bir yas çalıŐmasıyla 'narsize' edersem, diğerini yok etmiŐ, azaltmıŐ ya da onun ölümünü inkr etmiŐ olurum." Jacques Derrida and Elisabeth Roudinesco, *For What Tomorrow: A Dialogue*, trans. Jeff Fort (Stanford, CA: Stanford University Press, 2004), 159-60.

araştırmacısı Şiirin Şairlerin kendi Şiirleri hakkında yazdıkları poetikalarına göre yazılıp yazılmadığına baktığında Şiire sanat eseri olarak değil, teknik bir zanaat olarak bakıyor; dolayısıyla burada Şiiri sanat veya edebiyat eseri kategorisinden çıkarıp pratik/tikel bir tatbikat konusu olarak görmeye çalışıyor demektir. Bu durum ise edebiyat tarihi ve teorisinin sadece edebiyatı değil, bizatihi kendi var olma alanlarını da zayıflatması anlamına gelir. Sanatın, edebiyatın, Şiirin geri planda kaldığı bu durumda kendi kendisini veya aslı konusunu zayıflatılan bir edebiyat teorisi ve tarihi ne ölçüde anlam veya varlığını sürdürebilir?

Buna karşılığ Şiir bir sanat hadisesiyse bu durumda Şiirin dağılma ritmi, kurala gelmezliği, geleceğe taşması, yani otonomluğu dikkate alınmalıdır.³¹ Şiirin orijinalitesi ve otonomluğu her bir Şiirin kendi kuralını kendisi koyması anlamına gelmektedir. Bir başka Şiir aynı Şair tarafından yazılsa bile yeni bir kural ihdas edebilir.³² Garip akımı, Servet-i Fnn topluluğu veya Yedi Meşaleciler dense bile tek bir Şairin her bir Şiiri bile bir diğerinin imitasyonu, replikası olmadığından bir başka Őiiriyle uygunluk göstermeyecektir. Buna göre Şiirin orijinalitesi ve otonomluğu ile poetikanın Şiiri kendi uydusu, yansıması, gölgesi veya temsili hline getirme arzusu arasında bir gerilim vardır. Şiir orijinal olmak ve otonom kalmak, poetika ise onu kendi yansımasına dönüştürmek ister. Bu anlamda poetika bir yörünge inşa eden, Şiir ise bu yörüngede hareket etmesi gereken bir Şey olarak tasarlandığında poetika Şiire ncelenir.

Bu durumda Şiir kendisi üzerine oluşturulan her türlü teoriyi kendi yasını tutmaya hazırlar. Yas burada Şiire, Şiirin muhtevasına ait değil, teorisinin kendisine aittir. Poetika kendi faniliğinin yasını tutar. Diğer deyişle her poetika Şiirin poetikayı aşma imkn ve yeteneği karşısında kendi faniliğiyle yüzleşmek durumundadır. Böylece Şiir, en başta belirttiğimiz Fish'in yorum cemaatinin ideolojisini ve edebiyat topluluklarının poetika tasarımlarını aşma imkânını kendisinde barındırır. Şiir bir Şekilde okuru daima kendisine yeniden ve yeniden dönmek zorunda bırakan Őeydir. Böyle olduğu için de yorum cemaatinin anlam dünyası Şiiri transparan bir Şeye dönüştüremez. Fish'in yorum cemaati tasarımı, Şiiri transparan bir nesneymiş gibi görmektedir. Yorum cemaati bu ilişki formunda Şiire baktığında Şiiri değil, Şiir üzerinden yine bizatihi kendi düşüncesini, yorumunu ve dünyasını görmektedir. Bu da yorum cemaatinin narsisistleşmesi anlamına gelir. İlk bakışta Fish'in yorum cemaati düşüncesi, kısmen poetikanın daha serbest anlamda kullanımı gibi görünse de bu hâliyle çok daha radikal bir poetikadır.

Şiir poetikayı aştığında ve sürekli kendisine geri döndüğünde, onu yeniden anlamak durumunda bizi bıraktığında onun tam da ifade ettiği Şey Şiirin transparan bir Şey olmadığıdır. Dolayısıyla Şiir narsisizmi kıran veya engelleyen bir hadiseye dönüşür. Bir başka ifadeyle Şiir narsisizmin kendisini üretme veya besleme ortamı değildir. Fish yorum cemaati derken büyük ölçüde narsisist bir topluluktan söz etmektedir. Bu düşüncede edebî eserler bu narsisizmin üremesi,

³¹ Dil ve edebiyatın otonom varlığına dikkat çeken, onların dünyayla bağına işaret eden, böylece anlam sorununu nesnel referans sorununa indirgemeyen bir çalışma için bkz. Burhanettin Tatar, "Edebî Hermenötik," *Din, İlim ve Sanatta Hermenötik* (İstanbul: İsam Yayınları 2014), 39-75.

³² Orhan Okay da bu düşünceye dikkat çekerek "Belki her Şiirin kendine mahsus bir Őekli vardır" diyecektir. Orhan Okay, *Poetika Dersleri* (Ankara: Hece Yayınları, 2011), 60.

yuvalanması kendini beslemesi için bir aygıtı dönüştürölmek istenmektedir. Şiir ise kendisine yeniden yeniden dönmek durumunda kaldığımızda, bizim sınırlarımızı bize fark ettirdiği için de narsisizmi engelleyen bir Şeye dönüşür.

Sonuç

Sonuç olarak, edebiyat teorisi ve tarihçiliği, edebiyat topluluklarının anlaşılabilir olduğu tarzda poetikanın tarihsel karakteri ile Şiirin *ekstatik* (yani geleceğe taşan) karakteri arasındaki sadakat, ihanet ve yas bağlamında teoriyi önceleyerek Şiiri değerlendirme şeklinde bir hiyerarşi kurmamalıdır. Őu durumda, ilk önce edebiyat topluluğunu temsil eden bir poetika öncelenip sonra Şiir ona göre değerlendirildiğinde edebiyat araştırmacısı farkında olarak veya olmayarak Şiir ve poetika arasında bir hiyerarşi kuruyor, dahası edebiyatı edebiyatsızlaştırıyor demektir. Oysa Şiirin geleceğe taşan ve semantik fazlalığa sahip karakteriyle direnç gösterdiği Şey bizatihi bu hiyerarşinin kendisidir. Dolayısıyla edebiyat düşüncesi, Şiire veya edebiyata rağmen edebiyat formuna bürünmektedir. Şiir hiyerarşilere direnç gösterirken, poetikayı kendi sınırlarıyla yüzleştirerek yas tutmaya hazırlarken, edebiyat araştırmacısı poetikayı öncelediğinde, Şiire rağmen Şiir hakkında yazıyor, böylece Şiir ve poetika arasındaki anlam ve özgünlüğu soruşturan bir diyalogu da baskılıyor demektir. Durum böyle olunca da edebiyat düşüncesi ideayı, teoriyi veya poetikayı öncelediği ve diyalojik ilişkiyi baskıladığı için bir tür tek sesli edebiyat formuna dönüşme riskini barındırmaktadır.

Kaynakça

- Armağan, Yalçın. "Melih Cevdet Anday'ın Garip'i." Melih Cevdet Anday, *Kalabalığın Şiiri: Orhan Veli ve Garip Üzerine Yazılar* içinde, 9-19. İstanbul: Everest Yayınları, 2016.
- Armağan, Yalçın. *İmkânsız Özerklik*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.
- Avădanei, Dragoř. "Literature's Loyalty to Betrayal." *Acta Iassyensia Comparationis* 1, no: 21 (2018): 23-31.
- Banarlı, Nihat Sami. "Başlıksız." *Eski Şiirin Rüzgârıyla* içinde, 144-149. İstanbul: Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 1974.
- Bayray, Süheyla. *Filolojinin Oluşumu*. İstanbul: Multilingual Yayınları, 1998.
- Collingwood, Robin George. *The Principles of Art*. London, Oxford, New York: Oxford University Press, 1958.

- Derrida, Jacques and Elisabeth Roudinesco. *For What Tomorrow: A Dialogue*. Trans. Jeff Fort, 159–60. Stanford, CA: Stanford University Press, 2004.
- Dirlikyapan, Devrim. *Ölümü Gömdüm Geliyorum: Edip Cansever Şiirinde Varolma Biçimleri*. İstanbul: Metis Yayınları, 2013.
- Emiroğlu, Öztürk. *Türkiye’de Edebiyat Toplulukları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2016.
- Emre, İsmet. “Yeni Türk Edebiyatında Kullanılan Bazı Kavramları Nesnelleştirme Denemesi.” *Journal of Turkish Studies* 5, no. 2 (2010): 185-211.
- Fish, Stanley E. “How to Recognize a Poem When You See One.” *Is There A Text in this Class* içinde, 322-337. Cambridge, Massachusetts and London: Harvard University Press, 1980.
- Fish, Stanley E. “Interpreting the “Variorum.”” *Critical Inquiry* 2, no. 3 (Spring, 1976): 465-485.
- Freud, Sigmund. “Yas ve Melankoli.” *Ayrıntı Dergisi*. Çeviren Abdurrahman Aydın. Erişim 25.08.2023. <https://ayrintidergi.com.tr/yas-ve-melankoli/>.
- Gündoğdu, Atiye Gülfer. *Yazının Önünde: Edebî Metnin Anlamının Teşekkülünde Okurun Rolü*. Ankara: Hece Yayınları: 2021.
- Jakobson, Roman. “On Linguistic Aspects of Translation.” *Language in Literature* içinde, edited by Krystyna Pomorska and Stephen Rudy, 428-435. Cambridge, Massachusetts and London: The Belknap Press of Harvard University Press, 1987.
- Karaca, Alaattin. *İkinci Yeni Poetikası*. Ankara: Hece Yayınları, 2013.
- Karadeniz, Mustafa. *Ben Bir Ara: Cemal Süreya Şiirinde Poetik Sadakat*. İstanbul: Kriter Yayınevi, 2021.
- Kayıran, Yücel. “Felsefî Şiir’e Prolegomena ya da İdeoloji ve Dünyagörüşü Şiirine Karşı Felsefî Şiir.” *Felsefî Şiir: Tinsel Poetika* içinde, 15-40. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007.
- Koç, Emel. “İnsan ve Sadakat.” *Felsefe Dünyası Dergisi* 35 (2002): 49-57.
- Nâzım Hikmet. “Kuvâyi Milliye.” *Bütün Şiirleri*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2008.
- Okay, Orhan. *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005.
- Okay, Orhan. *Poetika Dersleri*. Ankara: Hece Yayınları, 2011.
- Pelvanoğlu, Emrah. *Tanzimat ve Metatarih: Namık Kemal’in Tarihsel Anlatılarının Poetikası*. İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2018.
- Ricoeur, Paul. *Yorum Teorisi: Söylem ve Artı Anlam*. Çeviren Gökhan Yavuz Demir. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2007.
- Sazyek, Hakan. *Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Garip Hareketi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1996.

- Tatar, Burhanettin. “Edebî Hermenötik.” *Din, İlim ve Sanatta Hermenötik* içinde, 39-75. İstanbul: İsam Yayınları, 2014.
- Tezcan, Nuran. “Sebeb-i Telifte Poetika: Kutsal Yolculuk Egzotik Uzaklık.” *Mazmundan Poetikaya* içinde, editörler M. E. Harmancı, M. Kuzubaş vd., 102-113. Kocaeli: İKSAD Global Yayıncılık, 2020.
- Vattimo, Gianni. “Sanat ve Salınım.” *Şeffaf Toplum* içinde, çeviren Ümit Hüsret Yolsal, 61-78. İstanbul: Say Yayınları, 2012.
- Yavuz, Hilmi. “Bedreddin Üzerine Şiirler.” *Büyü’sün Yaz: Toplu Şiirler (1969-2005)*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2007.
- Yavuz, Hilmi. “Hüseyin Cöntürk, Umberto Eco, ‘Atonal Müzik’ ve ‘İkinci Yeni’ Şiiri Üzerine.” *Edebiyat ve Sanat Üzerine Yazılar* içinde, 317-319. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.